

GEORGES & RITA

LEEN DENDIEVEL

-HORIZON-

*Georges
& Rita*

ROMAN

© Leen Dendievel, 2020
Auteursfoto: © Selina De Maeyer
Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Omslagbeeld: Katrien Van der Linden
Vormgeving binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6410 021 1
ISBN 978 94 6410 022 8 (e-book)
D/2020/13.656/23
NUR 301

www.horizon.be
www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Horizon is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Vertegenwoordiging in Vlaanderen
Overamstel Uitgevers België
Leopold De Waelstraat 17A
2000 Antwerpen

Vertegenwoordiging in Nederland
Overamstel Uitgevers
Paul van Vlissingenstraat 18
1096 BK Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle zorg die aan de samenstelling van de uitgave werd besteed, kan de redactie of de auteur noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze publicatie zou kunnen voorkomen.

Bij het achterhalen van de auteursrechten van de illustraties is met grote zorgvuldigheid te werk gegaan. Als er niettemin onvolkomenheden zouden worden geconstateerd, dan zal de uitgeverij daarvan graag op de hoogte worden gesteld.

‘Elke ademhaling blaast me verder naar het eind
En met elke nieuwe voetstap, wordt de afstand wat verkleind
Ik weet dat het gaat komen, of ik nou kruip of ren
Maar ik ben pas aan het einde, als ik aan het einde ben
Ik blijf ademen, tot mijn allerlaatste slik.
De weg kan zomaar stoppen, maar zolang mijn hart nog tikt,
Zet ik mijn beide voeten, stevig in de eeuwigheid
En laat mijn afdruk achter op de landkaart van de tijd
Ik ga dansend door het leven tot ik wegmoet van het feest.
Ik wil hoedanook voorkomen dat het zinloos is geweest
Dus ik wil walsen tot ik neerval, tot ik niet meer kan of mag
En dan het feest verlaten, met een lach,

Ik pluk de dag...’

Liesbeth List, ‘Ik pluk de dag’

Voor mémé en pépé

*'Als liefde zoveel jaren kan duren,
dan moet het echt wel liefde zijn'*

Herman Van Veen, 'Liefde van Later'

Georges

'I'd rather be nowhere with her,
than somewhere without her'

Ricky Gervais, *Afterlife*

6 januari 1966

'Rita, kom in zee!'

Onderhandelen.

17 november

K
u
r
t

'Gelieve aanstaande zondag vrij te houden om gezellig te tafelen.

Dank bij voorbaat.

Groetjes, va

PS: Breng jullie appetijt mee ;)

Vake had de emoticons ontdekt. Ik genoot ervan als moeke en vake enige tekenen van jeugdigheid vertoonden. Ik was een nakomertje en kon het vaak vervelend vinden als ze de moderne tijd niet begrepen. Het heeft dan ook heel wat voeten in de aarde gehad voor ik een geripte jeans mocht dragen. 'Wij betalen niet voor kapotte kleren.' Vake is jaren in driedelig pak naar school gegaan, zelfs toen hij de enige leraar was die er zo bij liep. Van daar dat zijn bijnaam in het begin van zijn schoolloopbaan 'de pinguïn' was. Maar dat kon vake niet deren. Het kon hem niet schelen wat andere mensen dachten. 'Wie commentaar geeft, heeft te veel tijd', zei hij dan.

Hij had ons bijeengeroepen. Deze momenten waren zeldzaam. De tijd van 'allen tesamen' was allang voorbij. Iedereen was zijn eigen weg gegaan en de samenkomsten beperkten zich vaak tot Kerstmis, verjaardagen en festiviteiten van de kleinkinderen.

moet ik leren kennen. Ontdekken wat voor een prachtdochter ik heb en wat ze geworden is. Ze komt bij mij staan en neemt mijn hand. Plots schreeuw ik vanuit de diepste krochten van mijn ziel. Een schreeuw waarvan ik nooit had verwacht dat ik hem in me had. Een kots van tranen gurst uit mijn hoofd alsof de kraan eindelijk is opengezet.

Ze zijn er niet meer. Van het ene moment op het andere is een generatie verloren.

Het heeft lang geduurd eer ik mijn verhaal vond. Dit is het. Terug naar waar ik mezelf verloor.

Ik ga even naar buiten. De ruimte is me daar te klein. Ik ben op een rare manier opgelucht. Ik ben losgemaakt van de navelstreng en kan mijn eigen weg gaan. Ook René moest blijkenbaar even naar adem happen. Ze staat onder de wilg die geplant werd toen ze geboren werd. Ik wist niet dat ze rookte. Ook haar

Ik zal voortaan voor een lege zaal staan.
 Ik zal voortaan voor een lege zaal staan.
 mij zag. Trots op me was. Applaudisseerde. Zij was mijn publiek. Maar zij was wel de mijne. Vreemd genoeg wou ik per se dat zij nooit gekkend zal hebben. Ik weet dat ik niet haar favoriet was. daarvan moet ik afscheid nemen. Van het feit dat ik mijn moeder En haar heb ik niet gekkend, of toch niet hoe ze echt was en ook schijn. Hoe rijm je die twee? Hij heeft mij in de steek gelaten. de kleine misverstanden en de grote desillusies. Haar en schone Niet alleen om hun dood, maar om al die jaren van gemis. Om sten, maar er komt niks, ik voel niks. Natuurlijk voel ik verdriet. adem die zij uitbliezen moeten gebruiken om in huilen uit te bar- waaraan ze gestorven zijn. Maar ik voel niks. Ik zou de laatste Niks. Wat is er toch mis met me? Oké, het is geen wiegendood Ik ween niet. Geen moment. Ik wacht tot er een traan komt...

en op eens is later gisteren.
 En zo was het later, het heden is geweest. Je plant alles voor later

19.30 u.

zich om de begrafenisondernemer te bellen.
 Euthanasie, hij tekent de overlijdensakte. Walter neemt het op Hij vult de registratiedocumenten in voor de Commissie ervoor dat er niks achterblijft.

De dokter gaat zijn spullen inpakken in de krukken en zorgt 'Ik laat jullie even alleen.'

19.27 u.

Va gaat in zijn bed liggen. Ik hoor het kloppen van zijn hart. Het klopt voor haar. Zo schoon om te zien dat liefde echt bestaat. Hij is daar nu nog het levende bewijs van.

19.25 u.

Niet vroeger.

Ze is al ergens anders, maar het leven gaat door tot het stoptr. glimlach op haar gezicht?

gewest. Een rare gedachte. Beeld ik het me in, of heeft ze een jonge meisje dat ze ooit was. Mijn moeder is ooit een jonge vrouw

Wat zei ze als wij er niet waren? Ik kijk haar aan. Ik zie het Een eigen wil ook. Maar dat zij zo'n indruk nalaat. Zo'n wijsheid. heid zijn. Hoe ze zich manifesteren, bewegen. Sterk, wisten we.

We weten pas hoe mensen echt zijn als wij niet in hun nabij- wit, scherp aangezicht? Iets wat de dood zelf in gedachten had?

ons mooi gemaakt, onze identiteit gezocht om te vervallen in een Hebben we dan zo hard details verzameld, ons best gedaan, karakter.

lemaal gelijk. Een lijkwade heeft geen zakken en al zeker geen en die tot iemand anders kan maken. De dood maakt ons al- Hoe de dood zich meeren kan binnenwerken in een persoon

Moe is dood.

ingezet, blauwachtig. En ze krijgt een spitse neus.

neemt zij niet over. Ze krijgt een andere kleur. De verkleuring is huid. Een wittere tint. De roze gloed van de ondergaande zon

Zoals het licht uit de wolken trekt, verschijnt het wit op haar

'Ze is overleden.'

19.24 u.

De dokter voelt discreet aan haar pols. Hij kijkt naar de halslagader. Ook die klopt niet meer. Een hart dat negenenzeventig jaar geklopt heeft, dat is wel wat. Een hart vol lirttekens houdt er op een bepaald moment mee op.

19.23 u.

Alles is weer mogelijk. Ik leef.

eerst.

Ik was jaren blind en nu kan ik weer zien. Van licht naar donker. Van zien naar blind, of omgekeerd. Ik voel me levend, zo dicht bij de dood. Van iets naar niets. We ontmoeten elkaar als voor het een plaats te geven. Want hij kiest mij niet deze keer. Ik kies hem. Heeft in ieder geval zijn plek gekozen. Of ik kies ervoor om hem daar wazig, maar ik zie hem. Daar staat hij dan, de dood. Of zit hij. Hij Ik wist niet dat zand zo goed kon aanvoelen. Mijn blik wordt ledematen uit. Hulpeloos beken dat me niet meer samenhoudt. valt uit elkaar, er is geen samenhang meer. Een voor een vallen mijn is zo simpel, het is zo simpel. Ik ga op in de omgeving. Mijn lichaam De hele samenstelling van mijn lijf is anders. Alles vervaagt. Het ik een teken geven. Ik laat pas los als ik er klaar voor ben. En als ik mij vergist heb, zal van de kinderen die ik heb voortgebracht. Ik wil nog niet loslaten. keer sinds lang ben ik vrij van pijn en kan ik genieten van de tonen ben nog te geneegen aan hun stemmen, aan hun adem. Voor de eerste

Na een paar seconden is ze weg. Ze doet haar rugzak uit. Ik heb moe nog nooit zo vredig gezien.

Maar plots komt ze overeind, ze hoest, alsof ze aan het verdripen is en nog even bovenkomt. Ze vecht om een laatste zuchtje te kunnen uitbrengen. Wachtend zodat iedereen nog een glimp van haar kan opvangen.

Schokkend. De adem. Om te zien. Wat gebeurt daar in hemelsnaam?

Atzien doet ze niet, stelt de dokter ons meteen gerust. Hij vertelt ons dat hoesten soms gebeurt wanneer de vloeistof te snel zijn weg aflegt, het is een stuwing ter hoogte van de longen en een perfect normaal fysiologisch gebeuren. Haar lichaam staat nu even los van haar geest. Het doet wat het wil.

Een pak van ons hart.

Ze zou niet zonder aandacht de kamer verlaten, dat is duidelijk. Een stille dood sterven doet ze niet. Ieder sterft in zijn eigen stijl. Ze sterft zoals ze geleefd heeft. Zelfs op weg naar de dood zullen ze alles naar zich toe. En geesten gaan pas weg als ze zeker weten dat er niks meer te doen valt.

Het eerste spuitje is gegeven. Ik ben niet dood. Ik ben er nog. En toch geven ze me al op. Ik voel mijn hand in zijn hand, altijd mijn hand in zijn hand. Alsof hij moet leiden. Hij was er altijd. Ik wil terug. Alles opnieuw doen. Maar nu op de juiste manier.

Ik wil terug naar het moment waarop ik de eerste verkeerde keuze heb gemaakt.

Ze staan om me heen, mijn kinderen en kleinkinderen, ik voel hun warmte.

Ik glijd weg. Ik verdrink in liefde. Elke blik is op mij gericht. Wachtend op de laatste adem. Ik stel het uit. Ik kan het nog niet. Ik

'Het zal heel snel gaan, zegt de dokter.

19.21 u.

waterglijbaan.

De vloeistof glijdt vlot naar de ader toe. Als een kind van een

19.20 u.

niet kunnen inbedden.

Dat 'begin' het laatste woord was dat ze zou zeggen had ik me

daarvoor alvast een prachtig nieuw begin.'

aarde. En als ik je volgend jaar niet tegenkom, dan wens ik je ook

'Ik weet het, jongen. En toch wens ik je het allermeooste op

De dokter kijkt bedenkelijk.

'Moeke, het is Pasen, zegt Kurt.

'Gelukkig nieuwjaar, jongen.'

Kurt kust moe haar voorhoofd.

nemen. Dat heb ik lang geleden al gedaan. Ik weet wat ze denken.

Ze weten er geen weg mee. Ik ben blij dat ik geen afscheid hoef te

ze zijn. Ze zoeken elk hun houvast in deze onzekere werkelijkheid.

hoewel ze niet méer tegenover elkaar zouden kunnen zitten in wie

Daar zitten ze dan. Drie kinderen uit hetzelfde nest. Naast elkaar,

voor, dan kan dat nu.'

'Als je nog afscheid wil nemen, iets wil zeggen, stelt de dokter

19.17 u.

Georges is altijd een gentleman geweest, ik mocht eerst gaan.

moest blozen. Va ziet het niet.
 Ze wuift het weg, als kreeg ze een complimentje waarvan ze voor het laast.

De dokter is deze week langsgelkomen om te vragen of ze nog steeds overtuigd waren, nu vraagt hij het hen opnieuw en wellicht

19.16 u.

zo helder geweest. Ze vraagt de zalving. Maar moe toch...
 moe geven aan dat ze er klaar voor zijn. Moe is in lange tijd niet op de dagen waarop moeders en vaders werden gevierd. Va en werken met een huis, een tuin en een boom, die werden gemaakt tuurpot gevuld met lagen gekleurde zand, ook hartvormige haak-Tot relikwieën verworden prullietes. Data, foto's, een oude conf-dan zijn dat kleine dingen van vroeger waaraan ze zich vasthield. uiteindelijk dicht bij haar kwam te liggen, op haar nachtkastje, Moe vertelde nooit veel over vroeger, maar als we kijken wat sjaalte rond haar hals.

Daar liggen ze dan. Op hun paasbest. Haar lippen gerood, haar

19.15 u.

zal terechtkomen, en hopelijk daarna aan die van haar dochter. hand op de mijne en bedenik me dat die ring ook aan haar vinger ring gaat nu van toekomst naar toekomst. Ik kijk naar Renée haar begonnen ze aan een toekomst en gaven ze elkaar deze ring. Die Zenuwachtig draai ik aan mijn ring. Het kan verkeren. Ooit binnenkomt. Ze komt naast me zitten.

kamer vol verzamelde liefde, die compleet is nu Renée de kamer dezelfde manier, maar we vinden elkaar. Iets bindt ons. Een En toch, in tijden als deze vinden we elkaar. Niet altijd op

Daar zitten we dan. Dat we in dezelfde wieg hebben gelegen en toch mijlener van elkaar zijn afgedreven. Dezelfde opvoeding, hetzelfde bloed, hetzelfde nest en toch zo anders. Zelfs in deze stilte voel je de verschillen. Kurt geniet altijd van elk moment dat zich aanbiedt in het leven. Elke seconde pakt hij. En ook hier wil hij dat doen. Hij wil praten, lachen, huilen, vragen stellen, vastpakken. Hij bedwingt zich. Niemand houdt hem tegen. Maar we moedigen hem ook niet aan. Ik heb genoeg met wat ik voel op dit moment. Ik kan mijn krachten niet bundelen om mijn kleine broer in mijn armen te sluiten en hem te troosten, wat ik vroeger zo vaak deed. Ik laat mijn hand op zijn schouder rusten in de hoop dat dat genoeg is. Ook Walter zit in zijn eigen wereld. Hij is stil. De laatste tijd meer en meer. Niet dat hij normaal degene is die een gesprek op gang houdt, integendeel. Dat is eerder iets voor Martine. Ze komt hier al zolang aan huis dat ze geen schoonzus, maar een echte zus is voor ons, en een bakermat voor Walter. Ze doet wat ze kan, ze gooit altijd ob-jectief even haar mening op, maar ze zal zich nooit opdringen. De rust die hij al die jaren van haar kreeg, gaf hij door aan ons. Walter is er altijd, en sommige zettes zeggen meer dan woorden. We zeggen te weinig dat we elkaar graag zien. We gaan ervan uit, maar soms willen we het zeggen, horen en weten. Toch vliegen de liefdesbetogen ook nu niet door de kamer. Dat soort gezin zijn we niet.

19.09 u.

paasvakantie wil doen. Een schril contrast met wat zich hierbinnen afspeelt. Hier staat de wereld stil. Moe haar pyjama hangt over de stoel, wachtend op morgen. Wij denken niet aan morgen. En ook het liefst niet aan vandaag.

Het is volop lente. De knoppen worden vruchten. Kinderen spelen nog buiten omdat er morgen geen school is. Mensen zijn uitgelaten. De barbecue wordt aangestoken, stroken rook zijn boven verschillende tuintjes te zien. Een specht zit rustig op de draad, iets wat je anders nooit zag. Een zestienjarige puber doet op de stoep haar vertelling over wat ze in de laatste week van de

bemoedigend schouderklopje.

vaak zat te lezen voor het slapengaan. Walter geeft zijn zoon een nog even naar het toilet en nestelt zich dan in de zetel waar va
Walter, Martine, Kurt en ik wachten in de kamer. Danny gaat

Dokter Gewillig gaat bijna onhoorbaar de keuken in.

19.02 u.

dag te gunnen?

Waarom hebben ze voor dit uur gekozen? Om de nacht in te
duiken en meteen de ogen te kunnen sluiten? Om ons een nieuwe
dokter is stipt op tijd.

De bel gaat. In elke kamer geeft een klok zeven uur aan. De

19.00 u.

12 april
L
γ
d
i
e

Aanvaarding.

is het verschil tusschen niks zeggen
En alles al gezegd hebben;

Herman De Coninck

Stille.

Rita

Voor Anne & François

Liesbeth List, 'Ik pluk de dag'

Ik pluk de dag;

'Ik weiger te geloven, dat ik hier ben zonder zin
Het leven is het diepe en ik spring er lachend in
Ik ben hier met een reden, ook al is mijn rol maar klein
De wereld draagt een ketting en ik mag een schakel zijn
Dus ik ga dansend door het leven, tot ik weg moet van het feest
Ik wil hoe dan ook voortkomen, dat het zinloos is geweest
Dus ik wil walsen tot ik neerval, tot ik niet meer kan of mag
En dan het feest verlaten met een lach.

Verantwoording

Georges

Gedicht p. 81: Fernando Pessoa, uit: *Onverzamelde gedichten/De Hoeder van de Kudden*, Arbeiderspers 2003, vertaling August Willemssen.
Fragment Korintiërs p. 98: uit: *Nieuwe Testament*, 1 Korintiërs 13, 4-7.

Rita

Citaat p. 38: vertaling uit Hermeneus 53 (1981), in enigszins gewijzigde vorm overgenomen uit: *Drs. A.B. van Gool, Hellas en Rome met hun voorgeschiedenis*, Dekker & van de Veegt 1976, p. 158.
Herhaald citaat p. 49, 53, 55, 56, 65: 'Gebed om kalmte' van Reinhold Niebuhr, toegeschreven aan onder anderen Franciscus van Assisi.
Op p. 93-94 worden fragmenten overgenomen uit 'Atlantis' van Kommil Foo, uit: *Beki*, 1997.

LEEN DEN DIEVEL

-HORIZON-

Georges
& Rita

ROMAN

GEORGES & RITA